

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕХНІКУМ ПРОМИСЛОВОЇ АВТОМАТИКИ
ОДЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

МАТЕРІАЛИ

III-ї науково-методичної конференції
серед викладачів ВНЗ I-II рівнів акредитації
Одеської національної академії харчових технологій

***Послідовність загальної середньої, професійної та вищої
освіти як потреба і виклик сучасного суспільства***

25 березня 2016 року

Одеса-2016

Склад оргкомітету конференції:

Голова:

Трішин Федір Анатолійович

проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи, к.т.н, доцент

Заступник голови:

Єпур Ольга Сергіївна

директор технікуму промислової автоматики ОНАХТ

Члени оргкомітету:

Глушков Олег Анатолійович

директор технікуму газової і нафтової промисловості ОНАХТ

Коваленко Анатолій Володимирович

директор Одеського технічного коледжу ОНАХТ

Левчук Юлія Сергіївна

заступник начальника методичного відділу ОНАХТ

Лукіяник Олександр Григорович

директор механіко-технологічного технікуму ОНАХТ

Мураховський Валерій Генріхович

начальник методичного відділу ОНАХТ, к.ф-м.н., доцент

Секретар оргкомітету:

Оксаніченко Вікторія Леонідівна

заступник директора з навчально-методичної роботи технікуму промислової автоматики ОНАХТ

Напрями роботи конференції:

1. Організаційні та методичні засоби впровадження новітніх технологій навчання, виховання студентів та забезпечення якості освіти.
2. Використання інформаційних та комунікаційних технологій в освітньому процесі.
3. Організація самостійної роботи студентів як важлива складова забезпечення якості вищої освіти.
4. Формування професійних компетентностей майбутнього фахівця.

ЗМІСТ

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНИХ РЕСУРСІВ ВНЗ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
Баюш О.О.	7
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ РОБОТОЮ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ	
Бойко А.О.	12
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У СИСТЕМІ ОСВІТИ	
Бурлака Г. І.	16
ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ	
Виходцевська Ю.О.	22
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОСТІ В НАВЧАЛЬНІЙ ТА ВИХОВНІЙ РОБОТІ	
Глушук С.П.	31
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСОБИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ	
Дмитрієва Н.О.	36
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	
Доломанчук О.М.	42
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
Єнур І.Г.	49
ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІКУМУ З ДИСЦИПЛІН ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ	
Кірільонков В.В.	53
ШЛЯХИ ЦІЛІСНОГО СПРИЙНЯТТЯ СТУДЕНТАМИ ІСТОРИЧНИХ ЯВИЩ ТА ПРОЦЕСІВ	
Кічук О.М.	60
РАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «АРХІТЕКТУРА КОМП'ЮТЕРІВ»	
Клименко О.Г.	65
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ	
Комкова О.А.	69
ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ	

- суспільство. / За ред. доктора юридичних наук, проф. . Р.І. Калюжного, доктора екон. Наук, проф. . М.Я. Швеца. – К., "Інтеграл", 2002 р. – 220арк.
4. Державна програма "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки": Міністерство освіти і науки України. - К., 2005.
5. Інформаційне забезпечення навчального процесу: інноваційні засоби і технології: Колективна монографія. – К.: Атіка, 2005. – 252с.
6. Інформаційні технології в навчанні. – К.: Видавнича група BHV, 2006. – 240с.
7. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева и др.; Под ред. Полат Е.С. – М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 272 с. – 416 с.
8. Ю.С. Рамський, О.В. Резіна. Вивчення інформаційно-пошукових систем мережі Інтернет, –Київ: РННЦ "ДІНІТ", 2004. –60 с.

*Виходцевська Ю.О.
викладач історії, голова циклової комісії
соціально-економічних дисциплін
Технікум промислової автоматики ОНАХТ*

«ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВНА ЗАНЯТТЯХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ»

Наприкінці ХХ ст. почали відбуватися суттєві зміни у методології освіти. Колишня ситуація, що відбивала інтереси і сутність індустріального суспільства поступово замінюється методологією інформаційного суспільства.

Ключовою інноваційною ідеєю сучасної освіти стало запровадження компетентнісно-орієнтованого підходу.

Вперше поняття «компетенція», «ключові компетенції» стали використовуватися в США в сфері бізнесу в 70-х роках минулого століття, що було пов'язано з проблемою визначення якостей майбутнього співробітника, які повинні впливати на успішність його професійної діяльності. Ці якості і стали називатися компетенціями. Звичайно, постало питання: а чи можливо навчити компетенціям? Таким чином проблематика компетенцій потрапила в освіту і з часом посіла в ній провідне місце.

В чому ж причина такого інтересу до компетенцій? В першу чергу, це пов'язано з системними змінами, які відбулися в сфері праці і управління в західній економіці в останні десятиріччя. «Інформаційний вибух», що виник внаслідок використання інформаційних технологій, привів не тільки до збільшення в десятки разів об'єму інформації, але й до її швидкого старіння і постійного оновлення. Це стосується і наукових розробок, швидке впровадження яких у виробництво приводить до принципових змін не тільки економічній діяльності, але і в повсякденному житті людей. Список професій оновлюється більш ніж на 50% кожні 7 років, і для того, щоб бути успішним, людині приходится змінювати не тільки місце роботи, але і

перекваліфіковуватися в середньому 3-5 раз в житті. Постійні зміни стали нормою життя сучасного суспільства. В подібних обставинах продуктивність професійної діяльності залежить не від володіння раз і назавжди вивченою спеціальною інформацією, а від вміння орієнтуватися в інформації, ініціативності, вміння вирішувати проблеми, самостійно вчитися.

Отже, навчання необхідним якостям (компетенціям) по суті і є відповіддю освіти на виклики сучасного суспільства.

Таким чином, компетентнісний підхід в освіті на противагу концепції «засвоєння знань» передбачає опанування студентами різного роду вміннями, які дозволять їм в майбутньому діяти ефективно в ситуаціях професійного, особистого і суспільного життя. Компетентнісний підхід зумовлює посилення прикладного, практичного характеру всієї освіти і полягає в тому, щоб не збільшувати обсяги інформованості людини в різних предметних галузях, а допомогти їй самостійно вирішувати проблеми в незнайомих ситуаціях.

Компетентнісний підхід в освіті на противагу концепції «засвоєння знань» передбачає опанування студентами різного роду вміннями, які дозволять їм в майбутньому діяти ефективно в ситуаціях професійного, особистого і суспільного життя. Компетентнісний підхід зумовлює посилення прикладного, практичного характеру всієї освіти і полягає в тому, щоб не збільшувати обсяги інформованості людини в різних предметних галузях, а допомогти їй самостійно вирішувати проблеми в незнайомих ситуаціях.

Компетентнісний підхід активно досліджується у вітчизняному та зарубіжному науково-педагогічному просторі. Загальні теоретичні положення щодо реалізації компетентнісного підходу в освіті розглядаються у роботах Н. Бібік, О. Бондаревської, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, В. Серікова, Л. Сохань, О. Сухомлинської, Л. Хоружої, А. Хуторського. Окремі питання методики формування предметних компетенцій учнів розглядаються у працях К. Баханова, О. Кучер, А. Старєвої, І. Родигіної, Г. Фреймана, С. Шишова. Питання змісту та організації шкільної історичної освіти на основі компетентнісного підходу, формування предметно-історичних компетенцій учнів досліджують К. Баханов, А. Булда, Т. Ладиченко, О. Турянська, О. Удод та ін.

Результатом навчання історії є певні властивості, що в сучасній вітчизняній педагогічній літературі витлумачують як «компетенції», «компетентності» та вживаються в одному смислі. Однак *компетенція*, у перекладі з латинської мови, означає коло питань, у яких людина добре обізнана. *Компетентний* – той, хто володіє відповідними знаннями і здібностями, що дозволяють робити ґрунтовні висновки окресленої царини та ефективно діяти в ній. Компетентність – властивість від *компетентний*.

У вітчизняній психолого-педагогічній та методичній літературі активно використовуються поняття «компетенція» і «компетентність». *Компетенцію* дослідники розглядають переважно як відчужену, наперед задану соціальну вимогу (норму) щодо освітньої підготовки учня, яка необхідна для його якісної діяльності в певній сфері. *Компетентність* – сукупність особистих якостей

учня (ціннісно-змістових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом діяльності в певній соціально та особисто значимій галузі.

Українські науковці, зокрема О.Пометун визначають компетентності як спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють людині визначати і розв'язувати, незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності.

Компетенції, за К.Бахановим, - це «загальні здатності особистості виконувати певний вид діяльності. Компетентнісний підхід передбачає окреслення чіткого кола компетенцій, тобто необхідного комплексу знань, навичок, відносин та досвіду, що дозволяє ефективно здійснювати діяльність або певну функцію, він визначається державою, установами або окремими особами, які організують певний вид діяльності. Таким чином, відповідність загальної здатності студентів виконувати певну діяльність тим вимогам, які висуваються до її виконання, є ступенем компетентності студента».

Компетентність – це компетенція в дії. Це міра включеності людини в діяльність. На відміну від знань, умінь, навичок, що передбачають дію по аналогії за зразком, компетентність передбачає досвід успішного здійснення самостійної діяльності, уміння приймати ефективні рішення у незнайомих ситуаціях. Надалі ми будемо розділяти поняття «компетенція» і «компетентність», маючи на увазі під компетенцією деяку відчужену, наперед задану вимогу до освітньої підготовки студента, необхідної для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, а під компетентністю - його особистісну якість. Тобто, компетентність є характеристикою людини, а компетенція – того, чим вона вже володіє (здібності, уміння).

Види компетенцій.

Нині загальноприйнятою в українській педагогічній науці вважається ідея про те, що систему компетентностей, яких мають набути студенти навчальних закладів протягом періоду навчання складають:

1. **НАДПРЕДМЕТНІ** ("транс", "міжпредметні") компетентності — вони можуть бути представлені у вигляді "парасольки" над усім процесом навчання, саме їх часто називають "ключовими", "базовими".

Ключові компетентності життєві, загальногалузеві, їх ознаками є поліфункціональність, надпредметність, міждисциплінарність (застосовується не лише вВУЗі, а й на роботі, в сім'ї), багатомірність (знання, розумові процеси, навчальні і практичні вміння, творчі відкриття, емоції).

Ключові компетентності:

- є синтетичними, такими, що поєднують певний комплекс знань, умінь та ставлень, що набувається протягом засвоєння всього змісту освіти;
- вони не пов'язані з конкретним предметом, до них належать компетентності, що їх можна набути під час засвоєння не одного предмета, а тільки декількох або всіх одночасно (тобто використовуючи всі навчальні можливості, пропонувані формальною й неформальною освітою);

- вони можуть бути метафорично визначені як персональні засоби, "ноу-хау", "процедурні знання" учнів, які формуються в них після того, як вони "забувають" фактичні знання, здобуті в школі протягом шкільного життя.

Рада Європи визначила п'ять груп ключових компетенцій, яким вона надала особливого значення і які школа має сформувати в учнів. А саме:

- соціальні, пов'язані з готовністю брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, у суспільному житті, у врегулюванні конфліктів не насильницьким шляхом, у функціонуванні і розвитку демократичних інститутів суспільства;
- полікультурні - стосується розуміння несхожості людей, взаємоповаги до їхньої мови, релігії, культури тощо;
- інформаційні - зумовлені зростанням ролі інформації у сучасному суспільстві і передбачають оволодіння інформаційними технологіями, уміннями здобувати, критично осмислювати і використовувати різноманітну інформацію;
- саморозвитку та самоосвіти, пов'язані з потребою і готовністю постійно навчатися як у професійному відношенні, так і в особистому та суспільному житті;
- компетенції, що реалізуються у прагненні і здатності до раціональної продуктивної, творчої діяльності

Українські педагоги в 2004 році за матеріалами дискусій, організованих в рамках проекту ЮРООН "Освітня політика та освіта "рівний-рівному" також визначили перелік ключових компетенцій. А саме:

1. Навчально-пізнавальна компетенція. Здатність особистості до інтелектуального розвитку і навчання протягом життя, до самостійної пізнавальної діяльності, що заснована на засвоєнні способів здобуття знань з різних джерел інформації, до організації власного навчального процесу, вибору і застосування ефективних стратегій навчання.

2. Загальнокультурна компетенція. Загальнокультурна компетентність стосується сфери розвитку культури особистості та суспільства у всіх її аспектах, що передбачає передусім формування культури міжособистісних відносин, оволодіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, принципи толерантності, плюралізму

3. Соціальна компетенція. Здатність особистості орієнтуватися в нормах й етиці відносин, взаємодіяти з різними соціальними групами та соціальними інститутами суспільства, вибудовувати ефективні комунікації.

4. Здоров'язберігаюча компетенція. Під поняттям здоров'язберігаючої компетентності слід розуміти характеристики, властивості студента, спрямовані на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я — свого та оточення.

5. Компетентність з інформаційних і комунікаційних технологій. Компетентність з інформаційних і комунікаційних технологій передбачає здатність студента орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб ринку праці.

6. Громадянська компетенція. Здатність людини активно, відповідально і ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.

7. Підприємницька компетенція. Здатність людини ефективно організувати особисту та колективну трудову й підприємницьку діяльність, аналізувати ситуацію на ринку праці, оцінювати власні професійні можливості.

2. **ЗАГАЛЬНОПРЕДМЕТНІ** компетентності (галузеві) — їх набуває студент упродовж засвоєння змісту тієї чи іншої освітньої галузі.

Наприклад, зміст галузі «Суспільствознавство» має забезпечити формування соціально адаптованої та відповідальної особистості, здатної до самореалізації, через набуття студентом таких компетенцій:

- самостійно знаходити, аналізувати, систематизувати, оцінювати та використовувати інформацію різних джерел щодо життя суспільства і людини в ньому;
- враховуючи історичний та соціальний досвід попередніх поколінь, досліджувати суспільні проблеми, прогнозувати тенденції суспільного життя, робити відповідальний вибір способу їх розв'язання у процесі навчання, в особистому та суспільному житті;
- реалізовувати та захищати свої права інтереси в умовах громадянського суспільства та застосовувати стратегії поведінки, спрямовані на зміцнення української держави;
- ефективно спілкуватись, взаємодіяти і співпрацювати з окремими особами, різними соціальними групами, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших громадян.

3. **СПЕЦІАЛЬНО-ПРЕДМЕТНІ** — ті, що їх набуває учень при вивченні певного предмета протягом конкретного навчального року або ступеня навчання.

Предметні компетенції для предмета «Історія» визначені наступні:

1. Хронологічна — передбачає вміння студентів орієнтуватися в історичному часі:

- розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу;
- співвідносити історичні події, явища з періодами, орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.

2. Просторова — передбачає вміння студентів орієнтуватися в історичному просторі:

- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- користуючись картою, пояснювати причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин;

- характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.

3. Інформаційна – передбачає вміння студентів працювати з джерелами історичної інформації:

- користуватися довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;
- систематизувати історичну інформацію, складаючи таблиці, схеми, різні типи планів;
- самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел;
- виявляти різні точки зору, визнавати і сприймати таку різноманітність;
- критично аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію й пояснювати її необ'єктивність.

4. Мовленнєва – передбачає вміння студентів будувати усні та письмові висловлювання щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії:

- реконструювати образи минулого у словесній формі у вигляді опису, оповідання, образної характеристики;
- викладати історичні поняття, зв'язки і тенденції історичного розвитку застосовуючи пояснення, доведення, міркування, узагальнюючу характеристику.

5. Логічна – передбачає вміння студентів визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснення історичних фактів, явищ, процесів:

- визначати теоретичні поняття та застосовувати їх для пояснення історичних явищ і процесів;
- аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції історичного процесу;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ та подій;
- визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви та зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

6. Аксіологічна – передбачає вміння студентів формулювати оцінки і версії історичного руху й розвитку:

- порівнювати й оцінювати факти та діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, визначати власну позицію щодо суперечливих питань історії;
- виявляти інтереси, потреби, протиріччя в позиціях соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції і напрями історичного розвитку;
- оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути необ'єктивними.

Перелік ключових освітніх компетенцій визначається на основі головних цілей загальної освіти, структурного подання соціального досвіду і досвіду особистості, а також основних видів діяльності студента, що дозволяють йому

опановувати соціальний досвід, отримувати навички життя і практичної діяльності в сучасному суспільстві.

З даних позицій ключовими освітніми компетенціями, які можна застосувати до предметів соціально-економічного циклу (економіка, менеджмент, філософія, соціологія, психологія та ін.) є наступні:

1. Ціннісно-сміслова компетенція.
2. Загальнокультурна компетенція.
3. Навчально-пізнавальна компетенція.
4. Інформаційна компетенція.
5. Комунікативна компетенція.
6. Соціально-трудова компетенція.
7. Компетенція особистісного самовдосконалення.

Розглянемо основні види компетенцій:

- Ціннісно-сміслова компетенція, яка пов'язана з ціннісними уявленнями студента, його здатністю до орієнтування в житті, усвідомлення свого місця в ньому, до вибору цільових та смислових установок для своїх дій та вчинків, до прийняття рішень. Від сформованості цієї світоглядної компетенції залежить освітня траєкторія студента та програма його життєдіяльності в цілому.
- Загальнокультурна компетенція як коло питань, у яких студент має бути добре обізнаним, мати знання та досвід певної діяльності. Це особливості національної та загальнолюдської культури, культурологічні засади сімейних, соціальних, суспільних явищ та традицій, роль науки та релігії в житті людини, компетенції у сфері побуту та культурного дозвілля.
- Навчально-пізнавальна компетенція як сукупність компетенцій студента у сфері самостійної пізнавальної діяльності: знання та вміння ціле покладання, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності. У межах цієї компетенції визначаються вимоги відповідної функціональної грамотності: вміння розрізняти факти від домислів, володіння вимірювальними навиками, використання різних методів пізнання.
- Інформаційна компетенція, яка пов'язана з формуванням уміння самостійно шукати, аналізувати, відбирати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її. Ця компетенція забезпечує навички роботи студентів з інформацією, що міститься в навчальних предметах і освітніх галузях, а також в оточуючому світі.
- Комунікативна компетенція, яка містить оволодіння мовами та способами взаємодії з людьми, навички роботи в групі. Студент має вміти відрекомендувати себе, написати листа, заяву, анкету, поставити запитання, вести дискусію.
- Соціально-трудова компетенція як оволодіння знаннями і досвідом у громадянсько-суспільній діяльності, у соціально-трудовій сфері, у галузі сімейних стосунків, у питаннях економіки і права та в професійному самовизначенні.

Компетенція особистісного самовизначення, яка спрямована на засвоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку, емоційну саморегуляцію та самопідтримку. Вона пов'язана з безперервним самопізнанням, розвитком необхідних особистісних якостей, формуванням психологічної грамотності, культури мислення й поведінки. До цієї компетентності слід віднести правила особистої гігієни, турботу про власне здоров'я, внутрішню

Предметні компетенції для предмета «Менеджмент» визначені наступні:

- *соціально-особистісні* - креативність, здатність до системного мислення; розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей;
- *загальнонаукові* - розуміння причинно-наслідкових зв'язків у розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.
- *інструментальні* - здатність до письмової й усної комунікації державною мовою;
- *спеціалізовано-професійні* - здатність аргументовано переконувати інших у правильності пропонованого рішення, вміння донести до них свою пропозицію.

Як каже східна мудрість: «Якщо ти даси людині рибу, ти нагодуєш її один раз, але якщо ти навчиш її ловити рибу, вона ніколи більше не буде голодною». Співзвучні цьому і слова німецького фізика ХІІІ ст. Ліхтенберга: «Найкращий спосіб вивчити що-небудь – це відкрити самому. Те, що ви змушені були відкрити самі, залишає у вашій свідомості стежку, якою ви зможете скористатися, коли в тому виникне необхідність».

Шляхи формування компетентностей студентів

Витяг з комплексу педагогічних правил може бути інформацією до роздумів викладачів незалежно від стажу їх роботи, категорії та технології, яку вони використовують.

- Головним є не предмет, якому ви навчаєте, а особистість, яку ви формуєте. Не предмет формує особистість, а педагог своєю діяльністю, пов'язаною з вивченням предмета.
- Не шкодувати часу і зусиль на виховання активності. Сьогоднішній активний студент - завтрашній активний член суспільства.
- По можливості ставити студентів у ситуації, котрі вимагають виявлення та пояснення розбіжностей між фактами, що спостерігаються, та наявним знанням.
- Допомогати студентам оволодіти найбільш продуктивними методами навчально-пізнавальної діяльності, навчати їх вчитися.
- Намагатися якомога частіше використовувати питання «чому?», щоб навчити мислити, прослідковувати причинно-наслідкові зв'язки.
- Пам'ятати, що насправді знає не той, хто переказує, а той, хто застосовує на практиці.
- Привчати студентів думати та діяти самостійно. Відходити від механічних переказів, дослівного відтворення.

- Творче мислення розвиваю всебічним аналізом проблем, пізнавальні задачі разом з студентами розв'язувати кількома способами, практикувати творчі завдання.
- Слідкувати за способом та формою висловлення думки студентів.
- Намагаюся частіше показувати студентам перспективи їх навчання.
- Використовувати схеми, плани, таблиці, щоб забезпечити засвоєння системи знань.
- Працювати над встановленням логічних зв'язків, прослідковувати головну думку.
- У процесі навчання намагаюся враховувати індивідуальні особливості кожного студента, об'єднувати в диференційовані підгрупи студентів з однаковим рівнем.
- Необхідним є вивчення і врахування життєвого досвіду студентів, їх інтересів.
- Намагатися вчасно реагувати на останні наукові досягнення із свого предмета.
- Заохочувати дослідницьку роботу студентів.
- На прикладі суспільного, історичного розвитку, наведення прикладів, працювати над доведенням необхідності наукових знань, які вивчаються в ВУЗі. Навчати так, щоб студент розумів, що навчання є для нього життєвою необхідністю.
- Пояснюй студентам, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів.

Отже, з'ясувавши сутність та окресливши основні особливості формування предметно-історичних компетенцій студентів стає зрозумілим що ефективна реалізація компетентнісного підходу в шкільній освіті України потребує чіткого визначення переліку компетентностей у межах освітніх галузей і предметів, а також адекватно організованого процесу навчання (форм, методів, прийомів, засобів, системи оцінювання).

Література:

1. Баханов К. О. Професійний довідник вчителя історії / К. О. Бабанов. – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 239 с.
2. Пометун О. І. Теоретичні засади формування громадянської компетентності учнівської молоді //Історія та правознавство. — 2005. — № 10. — С.4-6.
3. Пометун О. Компетентніший підхід — найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти //Рідна школа. - 2005. - № 1. - С. 65-69.
4. Мірошниченко В. Предметна компетенція учнів як ключовий орієнтир сучасного навчання історії в школі //Історія та правознавство. - 2007. - №32. - с. 2-5.
5. Уткіна В.Б. Формування компетентностей учнів у курсі шкільної економічної освіти //Економіка в школах України. - 2005. - №12. - с. 13-14.